

Mons. Peter Šturák*

Prešovská univerzita v Prešove

(Uniwersytet Preszowski w Preszowie)

PREŠOVSKÁ GRÉCKOKATOLÍCKA ARCHIEPARCHIA NA SLOVENSKU V KONTEXTE JUBILEJNÉHO ROKU 2018

V dejinách Prešovskej gréckokatolíckej (archi)eparchie na Slovensku môžeme vidieť dôležité medzníky, ktoré v mnohom rozmere určovali jej existenciu a zároveň vytvárali podmienky pre jej budúcnosť. Takýmto medzníkom je aj rok 2018, ktorý bol v Prešovskej archieparchii bol vyhlásený za Jubilejný rok z príležitosti 200. výročia jej kanonického erigovania. Jeho trvanie je totožné s kalendárnym rokom, teda začal 1. januára 2018 a skončí 31. decembra 2018. V tomto Jubilejnom roku sú slávené viaceré významné výročia v dejinách Prešovskej gréckokatolíckej archieparchie a Gréckokatolíckej cirkvi sui iuris na Slovensku v zmysle loga Jubilejného roku 2018, ktoré nádherné vyjadruje jeho podstatu vo zvolaní: „Tvoje z Tvojho, Tebe prinášame za všetkých a za všetko!“

Pre získanie duchovných dobier pre veriacich bolo v Prešovskej archieparchii vybraných celkovo 10 chrámov ako miest, kde je možné v rámci Jubilejného roku 2018 získať plnomocné odpustky. Prešovský arcibiskup a metropolita Ján Babjak SJ o týchto chrámoch informoval v Obežníku Arcibiskupského úradu, ako aj o samotnom Dekréte o udelení plnomocných odpustkov Apoštolskou penitenciáriou v Ríme pod. č. protokolárnym číslom 992/17/I., kde je dôležitosť odpustkov ako duchovných dobier k nábožnému prežívaniu Jubilejného roku 2018 jasne definované týmito slovami. „*Na rozmnoženie nábožnosti veriacich a na spásu duší z moci jej osobitne udelených v Kristovi, otcom a naším Pánom*“¹.

V kontexte týchto slov, pri slávení jednotlivých historických medzníkov v dejinách Gréckokatolíckej cirkvi na Slovensku, ktorí si pripomínáme v tomto roku 2018, je potrebné si v prvom rade tu uvedomiť podstatný, a to vnútorný duchovný rozmer Jubilejného roku 2018. Vedieť, že čas ktorý žijeme, Jubilejný

---

* ks. prof. ThDr. Peter Šturák, PhD. – historyk Kościoła, dziekan Greckokatolickiego Wydziału Teologicznego na Uniwersytecie Preszowskim. W pracy badawczej koncentruje się na historii Kościoła w XX wieku, historii Kościoła greckokatolickiego i osobowości błogosławionego biskupa Pawła Petera Gojdiča OSBM.

¹ Obežník Prešovskej gréckokatolíckej archieparchie, december, 2017.

rok, je skutočne veľká dejinná hodina, ktorá je charakterizovaná niekoľkými protirečivými faktormi. Na jednej strane vládne všeobecná ľahostajnosť k viere. Na druhej strane sa celou silou prejavuje túžba po duchovnosti, ktorá často vedie k tomu, že ľudia sa stávajú poverčivými alebo vstupujú do siekt s pochybnými názormi. V tejto súvislosti sa viera chápe ako jeden z mnohých ľudských fenoménov, ku ktorým sa možno pridať bez toho, že by si človek uvedomil jej ozajstnú vnútornú hodnotu a zmysel v nej ukotvenej transcencii.²

K hlbšiemu duchovnému prežívaniu Jubilejného roku 2018 v Prešovskej gréckokatolíckej archieparcii slúžia aktivity rôzneho charakteru ako:

Eucharistická poklona, ktorá postupne putuje vo všetkých chrámoch Prešovskej archieparcie pod názvom Ďakovný rok pred Eucharistiou, ďalej je to putovanie ikony krásnobrodскеj Presvätej Bohorodičky po všetkých farnostiach, modlitba Jubilejného roka, prosba v suhubej ekténii svätej liturgie, možnosť získať plnomocné odpustky, ďakovná púť do Svätej zeme, ďakovná púť do Ríma, postupné vydávanie desiatich dielov knižnej edície Gréckokatolícka cirkev na Slovensku, inaugurácia Jubilejnej poštovej známky k 200. výročiu zriadenia Prešovskej eparchie, vydanie Pamätnej medaily, záverečný duchovný galakonzert. To všetko má napomáhať naplnenie základného cieľa Jubilejného roku 2018 ako ho vyjadril o. arcibiskup Ján Babjak SJ týmito slovami: „*Pre Gréckokatolícku cirkev je to príležitosťou ďakovať za všetky viditeľné i neviditeľné dobrodenia, ktoré jej Boh štedro udeľoval a udeľuje, ale aj príležitosťou nanovo zakúsiť Božiu lásku, aby sme boli schopní lásky a boli odvážni ohlasovať Božiu lásku tomuto svetu. Zároveň je príležitosťou znova objaviť radosť z Božej prítomnosti v našom živote a z pozvania k večnému životu i príležitosťou k serióznej reflexii nad našim životom viery, lásky a nádeje, nad našou láskou k Bohu, k Cirkvi i k blížnemu*“³.

V Jubilejnom roku 2018 si pripomíname teda viaceré významné medzníky v dejinách Prešovskej arcieparcie a celej Gréckokatolíckej cirkvi sui iuris na Slovensku ako celku ako aj jej najvyššieho pastiera o. arcibiskupa a metropolitu preosvieteného vladyku Mons. Jána Babjaka SJ.

Vo všeobecnom rozmere je to predovšetkým :

Jubileum – **200.** výročie zriadenia Prešovskej eparchie bulou Relata semper pápeža Pia VII. (22.septembra 1818),

50. výročie obnovenia Gréckokatolíckej cirkvi v bývalom Československu (13.06.1968).

10. výročie zriadenia Prešovskej metropolitnej cirkvi sui iuris na Slovensku a povýšenia Prešovskej eparchie na archieparciu (30.01.2008 bulou Spirituali emolumento pápeža Benedikta XVI.)

² V. Judák, *Jubilejné roky v dejinách*, Nitra 1997, s. 74.

³ Obežník Prešovskej gréckokatolíckej archieparcie, december, 2017.

a samozrejme aj **1155.** výročie príchodu sv. Cyrila a Metoda na Velkú Moravu (863), ku ktorých dedičstvu sa gréckokatolícka cirkev smelo hlási ako pokračovateľka a dedička ich nezabudnuteľného diela.

Ďalej sú to výročia v spojitosti s významnými medzníkmi v živote významných osobností Gréckokatolíckej cirkvi na Slovensku a to:

130. výročie narodenia blaženého hieromučenika Pavla Petra Gajdiča OSBM (17.07.1888 v Ruských Pekľanoch).

15. výročie blahorečenia hieromučenika Vasiľa Hopka pápežom sv. Jánom Pavlom II. (14.09.2003 v Bratislave-Petržalke).

Nemenej dôležitými sú aj tie výročia, ktoré sú v spojitosti s pútnickými miestami ako:

30. výročie vyhlásenia baziliky minor v Lutine (22.06.1988 apoštolským breve pápeža sv. Jána Pavla II. a **115.** výročie postavenia ľutinského chrámu – súčasnej baziliky (1903) a taktiež

10. výročie vyhlásenia hory Zvir za mariánske pútnické miesto (07.09.2008).

V Jubilejnom roku 2018 si prešovský arcibiskup a metropolita Ján Babjak SJ pripomína:

65 rokov života,

40. výročie kňazskej vysviacky,

15. výročie biskupskej chirotónie (06.01.2003 pápežom sv. Jánom Pavlom II. v Bazilike sv. Petra v Ríme),

10. výročie vymenovania za prvého prešovského arcibiskupa metropolitu (30.01.2008 pápežom Benediktom XVI.).

Historický prierez dejinami Prešovskej eparchie a jej jednotliví biskupi

Hoci Gréckokatolícke biskupstvo v Prešove vzniklo v roku 1818, Gréckokatolícka cirkev na Slovensku sa vo svojom povedomí považuje za pokračovateľa cyrilometodského dedičstva, ktorý vo svojej podstate spočíva na týchto základných bodoch: 1. východná spiritualita, 2. liturgia v živom ľudovom jazyku, 3. jednota s Apoštolským Stolcom⁴.

Podobne to formuloval už vo svojom príhovore Svätý Otec Ján Pavol II. pri návšteve Prešova v roku 1995 v pamätnom príhovore ku gréckokatolíkom, keď povedal: „*V dejinách boli chvíle, keď sa zdalo veľmi ťažké zachovať tento model, ktorý spájaj rozdielnosť tradícií s požiadavkou jednoty... Ale Vaša prítomnosť je*

⁴ C. Vasil' SJ., *Gréckokatolíci - osudy - osobnosti*, Košice, 2000, s. 5.

výrečným svedectvom o tom, ako možno byť po stáročia verní pôvodnému modelu, ktorý uskutočnili sv. Cyril a Metod. Buďte hrdí na svoju pradávnu tradíciu!⁵

Bez ohľadu na možnosť, či nemožnosť absolútneho potvrdenia, ale aj vyvrátenia tvrdenia nepretržitého priameho cyrilometodského dedičstva v dnešnej Gréckokatolíckej cirkvi na Slovensku, je nepochybne dôležité poznať rozličné aspekty historickej skúsenosti tejto cirkvi, ktorá žila a žije v regióne pod karpatským oblúkom. Prvé obdobie života východnej cirkvi na našom území sa začína v období Veľkej Moravy a trvá až po nové potvrdenie jej katolicity, ktoré bolo ratifikované Užhorodskou úniou v roku 1646. O živote veriacich východného obradu máme z tohto obdobia skromné informácie⁶. Z nich vieme, že centrami náboženského života boli predovšetkým kláštory (monastiere). Pre nás je osobitne dôležitá existencia kláštora v Mukačeve. Z farností riadených predstavenými tohto kláštora sa neskôr vytvorila Mukačevská eparchia a jeho predstavení sa stávali aj jej prvými biskupmi. Postupne kláštor v Mukačeve sa stal oficiálnym sídlom najvyššej cirkevnej hierarchie východného obradu, do právomoci ktorého patrilo aj naše územie. Toto biskupstvo bolo až do rozdelenia v roku 1818 jediným biskupstvom pre veriacich byzantsko-slovanského obradu v tomto predmetnom teritóriu. V 18. storočí mukačevskí biskupi, ktorí mnohí pochádzali práve z územia Slovenska, či už bratia Olšavskí a taktiež Ján Bradáč, všetci zo Spiša a Andrej Bačinský z Beňatiny sa zaslúžili o to, že uhájili nezávislosť Mukačeva z pod Jágru a pričínili sa o to, že Mukačevská eparchia bola kanonicky ustanovená bulou „*Eximia Regalium*“ 19. septembra 1771. Bola veľmi rozsiahla, zahŕňala územie 13 žúp s takmer 550 tisíc veriacimi a 729 farnosťami⁷.

Pre lepšiu správu boli vytvorené postupne 3 vikariáty. Pre našu ďalšiu históriu je dôležitý Košický vikariát, ktorý sa stal základom pre vznik Prešovskej eparchie. Rakúsky cisár František I. s odvolaním sa na svoje patronátne právo 3. novembra 1815 vyhlásil zriadenie Prešovskej eparchie, ku ktorej pričlenil 194 farností s asi 150 tisíc veriacimi na území 7 západných komitátov Mukačevskej eparchie. Pre novú eparchiu menoval cisár 20. marca 1816 za biskupa Gregora Tarkoviča⁸.

Samotné erigovanie sa však predĺžilo a Prešovská eparchia bola ustanovená dňa 22. septembra 1818. Samotná pápežská bula obsahuje tieto konkrétne smernice:

1. Pápež vyhlasuje Prešov za biskupské mesto.
2. Chrám svätého Jána Krstiteľa v tomto meste vyhlasuje za katedrálu.

⁵ Príhovor Svätého Otca Jána Pavla II. ku gréckokatolíckym veriacim v Prešove 2. júla 1995.

⁶ C. Vasil` SJ., *dz. cyt.*, s. 6.

⁷ P. Šturák, *Dejiny gréckokatolíckej cirkvi v Československu v rokoch 1945–1989*, Prešov 1999, s. 26.

⁸ Tamže.

3. Ustanovuje kapitolu z piatich kanonikov.
4. Biskupská rezidencia bude v budove pripojenej ku katedrále.
5. Do nového biskupstva patrí územie šiestich celých žúp – Abov, Borsod, Gemer, Spiš, Šariš a Turňa⁹.

Každý z biskupov Prešovskej eparchie v jej dejinách využívajúc svoje talenty prispel k jej postupnej stabilizácii v neľahkých pomeroch mnohonárodnostnej Rakúsko – uhorskej monarchie a prispel k jej napredovaniu.

Prvým prešovským biskupom bol Gregor Tarkovič. Druhým v poradí biskupom na prešovskom stolci bol biskup Jozef Gaganec. Všeobecne sa pokladá za najväčšieho biskupa, čo sa týka jeho zásluh o rozvoj života Prešovskej eparchie v 19. storočí. Jeho pastoračná činnosť bola preniknutá veľkým sociálnym cítením. Založil Spoločnosť svätého Jána Krstiteľa, ktorá sa starala o siroty a chudobných študentov, prestaval rezidenciu a katedrálu a za jeho biskupskej služby bolo postavených 36 nových chrámov. Ďalším biskupom bol ThDr. Mikuláš Tóth. Ako bývalý univerzitný profesor sa s veľkou usilovnosťou pustil do budovania cirkevného školstva a sám štedro podporoval veľkými sumami študentov z chudobných sociálnych pomerov. Okrem toho založil viacero fundácií na podporu mládeže, sirôt a chudobných. Zaslúžil sa o to, že v roku 1880 bola založená predchodkyňa terajšej teologickej fakulty a bohosloveckého seminára v Prešove.

V poradí štvrtým prešovským biskupom bol ThDr. Ján Vályi. Svoje sily a schopnosti zasvätil duchovnému a kultúrnemu povzneseniu svojich veriacich. Za jeho pôsobenia bola rozšírená a dokončená budova bohosloveckého seminára. Za kňaza vysvätil v roku 1911 budúceho biskupa Gojdiča. Posledným biskupom Prešovskej gréckokatolíckej eparchie v čase Rakúsko-uhorskej monarchie bol ThDr. Štefan Novák. Jeho biskupské účinkovanie spadalo do obdobia I. svetovej vojny. Dôležitým momentom jeho činnosti bolo pomadařčovanie eparchie. Jeho snahy sa zrútili s monarchiou, a preto v roku 1918 odišiel do Maďarska, kde ostal do svojej smrti.

Prešovské biskupstvo potom dočasne spravoval generálny vikár ThDr. Mikuláš Russnák jeden z najväčších učencov – intelektuálov svojej doby, ktorý svojou intelektom prerástol hranice Prešovskej eparchie. Ním vypracovaný materiál poukazujúci na spevy utierne zo sviatku Uspenija Presv. Bohorodičky sa stali základom pre vyhlásenie dogmy pre celú Katolícku cirkev na svete v roku 1950 pápežom Piuom XII. Po ňom spravoval Prešovskú eparchiu biskup z Križevacu z dnešného Chorvátska ThDr. Dionýz Nyárady), ktorý usporiadaval neľahké pomery v eparchii v povojnovom období.

⁹ Tamže, s. 27.

Blahoslavený biskup – mučeník Pavel Peter Gojdič OSBM

Zaiste najznámejšou osobnosťou na prešovskom biskupskom stolci v dejinách Prešovskej eparchie a celej Gréckokatolíckej cirkvi na Slovensku je blahoslavený biskup – mučeník Pavel Peter Gojdič, ktorého vyhlásil v minulých dňoch okrem iného aj za patróna mesta Prešova o. arcibiskup a metropolita Ján Babjak. Tohto roku, v rámci Jubilejného roku 2018, si pripomínáme výročie 130 rokov od narodenia biskupa Gojdiča.

Bol to človek nevšedných kvalít a svätého života, ktorý svojou záslužnou činnosťou povzniesol Prešovské biskupstvo do veľkého rozkvetu. Vysvätený bol na biskupa v Bazilike sv. Klimenta v Ríme 25. marca 1927. Celé svoje konanie riadil v duchu biskupského hesla: „*Boh je láska, milujme Ho!*“ Bez rozdielu spoločenského postavenia, národnosti, či náboženstva pomáhal každému nezištne a s láskou. Zakladal a podporoval školy, v roku 1936 v Prešove Gréckokatolícke gymnázium. Jeho životným dielom bolo založenie eparchiálneho sirotinca. S otcovskou starostlivosťou dbal o duchovný rast svojich kňazov a veriacich. Za jeho láskavý a dobročinný vzťah k veriacemu ľudu ho už za života nazývali biskupom „zlatého srdca a otcom sirôt“. Ako mučeník viery zomrel v leopoldovskej väznici v deň svojich 72 narodenín. Svätý Otec Ján Pavol II. ho 4. novembra 2001 v Ríme vyhlásil za blahoslaveného a jeho relikvie spočívajú v sarkofágu v bočnej kaplnke katedrály v Prešove¹⁰.

Obdobie rokov 1950 – 1968

Obdobie rozkvetu Gréckokatolíckej cirkvi v bývalom Československu bolo násilne prerušené v dôsledku politických zmien a nástupu totalizmu v Československu po roku 1948. V tomto tiesnivom období bol ešte v roku 1947 vysvätený za pomocného prešovského biskupa ThDr. Vasiľ Hopko. Totiž uplynulé 20. storočie nebolo iba storočím veľkých vedeckých objavov, ale a j storočím veľkých svetových katakliziem. Bolo to storočie kolosálnej ľudskej deštrukcie naplnenej nesmiernym ľudským utrpením, dokladom hlbokej mravnej biedy a zlyhania ľudského svedomia. Mocenské pohyby po druhej svetovej vojne spôsobili začlenenie Československa to tzv. sovietskej sféry vplyvu, kde komunistická ideológia, ktorá deformovala základné ľudské práva slobody medzi, ktoré patrila aj náboženská sloboda. Cirkvi vo všeobecnosti, a zvlášť gréckokatolícka cirkev, pocítili tie najtvrdšie formy útlaku a perzekúcie s pokusom o ich priamu likvidáciu. Masmédia v danom čase začali otvorené útoky proti cirkvám a zvlášť silnú kampaň proti gréckokatolíkom. Všetky tieto útoky vyvrcholili tzv. Prešovským „soborom“ –

¹⁰ Porov. P. Šturák, *Dejiny Gréckokatolíckej cirkvi na Slovensku v rokoch 1945–1989*. Prešov 2018, s. 135.

pseudosynodou 28. apríla 1950, kedy Gréckokatolícka cirkev v Československu bola postavená mimo zákon. Jej biskupi sa dostali do väzenia. Veriaci ostali bez pastierov.¹¹

Mnohí kňazi boli presvedčení, aby prestúpili do Pravoslávnej cirkvi a ponúkali im rôzne výhody, či už peniaze, auto a podobne. Aj v tomto smere drvivá väčšina kňazov odolala týmto lákavým ponukám a radšej volila vyhnanstvo ako by zradili svoju vieru.

Obdobie rokov 1968 – 1989

Nádej, ktorá svitla v roku 1968 pre Gréckokatolícku cirkev v bývalom Československu sa udiala v súvislosti so spoločensko – politickými zmenami v živote vtedajšej spoločnosti. Tá však mala iba krátke trvanie vzhľadom na ďalšie dejinné udalosti, ktoré sa následne odohrali v živote vtedajšej spoločnosti a tzv. normalizáciou pomerov v 70. a neskôr aj v 80. rokoch minulého storočia.

Na obranu svojej cirkvi sa postavil v roku 1968 okrem iných aj pomocný prešovský biskup ThDr. Vasil Hopko, ktorý v tom čase prebýval ešte pod policajným dozorom v internačnom tábore – kláštore v Oseku v Čechách. 19. marca sa obrátil na parlament v Prahe s prosbou navrátiť právo na existenciu gréckokatolíckej cirkvi. S dovoľením vlády, ktoré vymohol gréckokatolícky kňaz ThDr. Ján Murín, sa v Košiciach 10. apríla 1968 udialo stretnutie predstaviteľov Gréckokatolíckej cirkvi. Uskutočnilo sa za účasti biskupa ThDr. Vasiľa Hopka, 133 kňazov zo 172 ešte žijúcich gréckokatolíckych kňazov a 64 laikov. Prítomní s veľkou radosťou a s piesňou *Vošel jesi archijereju* privítali biskupa Vasiľa Hopka a potom piesňou *Vičnaja pamjat'* vzdali úctu svojim 122 spolubratom – kňazom, ktorí sa nedožili toho radostného dňa.¹² Činnosť Gréckokatolíckej cirkvi bola po mnohých jednaniach obnovená vládny nariadením č.70/1968 zo dňa 13. júna¹³. Tohto roku slávime teda 50. výročie obnovenia jej činnosti. V kontexte tohto výročia 28. júna v Prešove na mieste, kde stál kňazský seminár s teologickou akadémiou, ktorej budova bola zbúraná a na jej mieste bolo postavené dnešné Divadlo Jonáša Záborského, bol inštalovaný a posvätený vladykom Jánom Babjakom.

Všeobecné očakávania, že vládny nariadením sa podarí v roku 1968 napätú situáciu vyriešiť sa však nenaplnili. Hlasovania, ktorými sa jednotlivé obce mali vysloviť, či chrám a farnosť majú ostať pravoslávny alebo sa vrátiť ku gréckokatolíckej cirkvi prebiehali pomerne rýchlo, ale samotné obsadzovanie chrámov a farských budov bolo veľmi zložitú. Cirkevnou jurisdikciou bol poverený ordinár

¹¹ Porov. P. Šturák, *Dejiny Gréckokatolíckej cirkvi na Slovensku v rokoch 1945–1989*, Prešov 2018, s. 267.

¹² Tamže, s. 145.

¹³ J. Coranič, *Z dejín Gréckokatolíckej cirkvi na Slovensku*, České Budějovice 2014, s. 367.

Mons. Ján Hirka ako apoštolský administrátor s právami sídelného biskupa. Gréckokatolíkom bol vrátený dňa 5. júla 1968 Katedrálny chrám svätého Jána Krstiteľa v Prešove. Biskupská rezidencia a seminár ostali naďalej v rukách pravoslávnej cirkvi. Dôležitou udalosťou v roku 1968 bola exhumácia a prevezenie ostatkov biskupa Pavla Gojdiča z leopoldovského cintorína do Prešova. Zložitú vtedajšiu situáciu následne ešte viac skomplikoval vstup vojsk Varšavskej zmluvy dňa 21. augusta na územie Československa. Táto skutočnosť postupne zastavila obrodný proces v celej republike. Gréckokatolícka cirkev mala síce povolenú činnosť a bola teoreticky zrovnoprávnená s ostatnými štátom uznávanými cirkvami, ale v skutočnosti ani zďaleka nemala také podmienky, aby mohla slobodne rozvíjať svoju činnosť. Štátny dozor nad cirkvami sa upevňoval a dosahoval obrovské rozmery. Príkladom neutešeného stavu bola aj situácia so svätením novokňazov. Po smrti svätiaceho biskupa Hopka, nemal kto už svätiť nových služobníkov oltára. Takto museli prichádzať do Prešova vysviacať kňazov biskupi z bývalej Juhoslávie a to najprv Dr. Joachim Segedi a po ňom Slavomír Miklovš. Činnosť Gréckokatolíckej cirkvi bola síce obnovená, ale je existencia bola iba trpená. Napriek tvrdým podmienkam cirkev vnútorne rástla a rozvíjala sa¹⁴.

Obdobie rokov 1989 – 2018

Opravdivé zmeny v spoločnosti nastali až po novembrových udalostiach v roku 1989. Cirkev ožila. Prejavilo sa to aj vymenovaním dovtedajšieho ordinára Jána Hirku za sídelného prešovského biskupa. Veľmi významnou udalosťou v celej histórii biskupstva sa stala návšteva Svätého Otca Jána Pavla II., ktorý v rámci svojej druhej pastoračnej návštevy Slovenska zavítal 2. júla 1995 do Prešova, kde prišiel osobne poďakovať gréckokatolíkom za ich vernosť Rímu, za ich obeť a utrpenie.

Ďalšou udalosťou v živote Gréckokatolíckej cirkvi na Slovensku bolo menovanie a následné biskupská chirotonia Mons. ThDr. Jána Babjaka SJ za sídelného prešovského biskupa z rúk samotného Sv. Otca Jána Pavla II. v Ríme v Bazilike sv. Petra. Tohto roku slávime 15. výročie tejto udalosti.

Noví blahoslavení Gréckokatolíckej cirkvi na Slovensku

Nepochybne jednými z najdôležitejších udalostí v živote Katolíckej cirkvi na Slovensku v jej novodobých dejinách boli povýšenia k úcte oltára nových blahoslavených a to v roku 2001 biskupa P. P. Gojdiča a rehoľného kňaza – redemptoristu M. D. Trčku a následne v roku 2003 beatifikácie biskupa V. Hopka a rehoľnej sestry Z. Schelingovej.

Totíž životy nových blahoslavených sa stali svetlými majákmi a veľkými príkladmi aj pre dnešnú dobu.

¹⁴ Porov. P. Šturák, *Dejiny Gréckokatolíckej ...*, Prešov 2018, s. 185.

Povýšenie Gréckokatolíckej cirkvi na Slovensku na metropolitnú cirkev sui iuris 10. výročie (30.1. 2008)

V tomto jubilejnom roku 2018 slávime aj ďalšie významné jubileum. Je tomu 10 rokov, keď bulou *Spirituali emolumento* pápeža Benedikta XVI. bola Gréckokatolícka cirkev na Slovensku povýšená na metropolitnú cirkev sui iuris. Novým kánonickým usporiadaním Gréckokatolíckej cirkvi na Slovensku zavŕšil vtedy 190 ročnú etapu histórie Prešovskej eparchie, ktorá bola vyčlenená z Mukačevskej eparchie a zriadená 22. septembra 1818 bulou *Relata semper* pápeža Pia VII. Ale zároveň to bolo aj potvrdenie viac ako 1100 ročnej histórie gréckokatolíkov na našom území, ktorá sa odvíja od misie sv. slovanských apoštolov Cyrila a Metoda. Vytvorenie Gréckokatolíckej metropolie sui iuris (svojho práva) so sídlom v Prešove s vymenovaním jej prvého arcibiskupa a metropolitu v osobe Mons. Jána Babjaka SJ, povýšenie Košického apoštolského exarchátu na eparchiu s vymenovaním jej prvého eparchu v osobe Mons. Milana Chautura CSsR, a zriadenie novej eparchie v Bratislave s vymenovaním jej prvého biskupa Mons. Petra Rusnáka bol zo strany Svätej stolice veľkým vyznamenaním pre Gréckokatolícku cirkev na Slovensku a ocenením jej osobitného svedectva o jednote s Rímskou cirkvou počas prenasledovania totalitným režimom v päťdesiatych rokoch 20. storočia. Bola to historická a zároveň nadčasová udalosť.

Jubilejný rok 2018 je jedinečná chvíľa milosti pre všetkých, ktorí teraz žijeme. Je to nepochybne veľká príležitosť aj pre nás všetkých zrevidovať svoj život. Nevyužiť ju, nevidieť ju, bolo by nerozumné. Bolo by to nepekčný prejav ľahostajnosti k znameniam časov. Skutočne poznanie dejín našej partikulárnej Cirkvi nás vedie k zisteniu, že má poklady, ktoré môžu byť zdrojom múdrosti, nevysychajúcim prameňom a hodnotou, z ktorej môžu čerpať nielen kňazi, ale aj veriaci. Nie každá miestna Cirkev sa môže pochváliť takým počtom vyznávačov.

Gréckokatolícka cirkev sprítomnená v osudoch, v minulosti, v životoch svojich biskupov a verných, počas svojho historického vývoja, prešla kľukatou cestou dejín. Príklad života veľkých osobností Gréckokatolíckej cirkvi na prispel k jej pozdvihnutiu z popola zhoreniska, lebo práve oni boli posilou pre mnohých, ktorí túto pomoc potrebovali.

Vo svojom dvojväzkovom diele pod názvom *Zostali verní* vladyka Ján Babjak SJ zhrnul ich dôležitý zástož týmito slovami. „*Dnes sa často hovorí, že za minulosťou treba urobiť hrubú čiaru a na všetko zlé treba zabudnúť. Na hrdinské činy sa však nezabúda. Svetlé vzory treba nasledovať, treba sa od nich učiť. Príklad hlbokej viery, modlitby, obetavého utrpenia, dobroty, pokory, pokoja a služby týchto*

*nových blahoslavených našej cirkvi nech bude vždy pre nás výzvou, aby sme ich nasledovali*¹⁵.

Životy nových blahoslavených sa musia stať svetlými majákmi a veľkým príkladom aj pre dnešnú dobu. Sú povzbudením a príkladom pre všetkých ľudí, ktorí sa snažia žiť charakterne, podľa viery a podľa svojho svedomia. Nasledujme ich príklad aj dnes.

Słowa kluczowe: Grekokatolicka cerkiew na Słowacji, Preszow, katolicy na Słowacji

Summary

Greek Catholic eparchy (archi) Prešov in Slovakia in the context of the 2018 jubilee year

In the history of the Pre-Roman Catholic eparchate (archi) in Slovakia, we see important milestones that in many dimensions determined its existence, creating conditions for its future. Such a milestone is also 2018, announced in the Prešov archdiocese as the Jubilee Year on the occasion of the 200th anniversary of its canonical emulation. Its duration is the same as the calendar year, i.e. it began on January 1, 2018, and ended on December 31, 2018. This jubilee year was celebrated several important anniversaries in the Greek Catholic history of the Prešov Archieparchy and the Greek Catholic Church sui iuris on Slovakia in the meaning of the jubilee logo of 2018.

Keywords: Greek Catholic church in Slovakia, Prešov, Catholics in Slovakia

Bibliografia

- Babjak J. SJ, *Zostalí verní. Osudy gréckokatolíckych kňazov. II. zväzok (5. – 8. diel)*. Prešov 2011.
- Coranič J., *Z dejín Gréckokatolíckej cirkvi na Slovensku*, w: Sdružení sv. Jana Nepomuckého při Biskupství českobudějovickem, České Budějovice 2014.
- Judák V., *Jubilejné roky v dejinách*, Nitra 1997.
- Obežník Prešovskej gréckokatolíckej archieparchie, december, 2017.
- Príhovor Svätého Otca Jána Pavla II. ku gréckokatolíckym veriacim v Prešove 2. júla 1995.
- Šturák P., *Dejiny gréckokatolíckej cirkvi v Československu v rokoch 1945 – 1989*. Prešov 1999.
- Vasil` C. SJ., *Gréckokatolíci – osudy – osobnosti*, Košice, 2000.

¹⁵ Porov. J. Babjak SJ, *Zostalí verní. Osudy gréckokatolíckych kňazov. II. zväzok (5. – 8. diel)*, Prešov 2011, s. 8.